

*Зорницький А. В.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Житомирського державного університету імені Івана Франка**Мосієнко О. В.,**кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Житомирського державного університету імені Івана Франка*

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В АНГЛОМОВНОМУ МЕДІА-ДИСКУРСІ

Анотація. Стаття присвячена вивченню лінгвальних засобів, що використовуються для зображення збройних конфліктів та їх учасників у британських новинних статтях у мережі Інтернет. Серед ознак, які приписуються ситуації збройного конфлікту та його сторонам у текстах новин, було виявлено характеристику суб'єктів конфлікту, кількість суб'єктів конфлікту, місце дислокації суб'єктів, характеристику дій суб'єктів, наміри суб'єктів, масштаб та інструмент дій.

Ключові слова: збройний конфлікт, медіа-дискурс, новини, учасники конфлікту, мовні засоби.

Постановка проблеми. Зіткнення політичних інтересів та релігійних конфліктів у сучасному світі, на тлі яких відбувається військова діяльність між різними державами, зумовлює бурхливий розвиток військової сфери, виникнення нових типів військових операцій та винайдення нових видів зброї, що знаходить своє відображення у медіа. Війна, що розгортається на сучасному етапі між західною та східною мусульманською цивілізацією, визначається як *fourth generation warfare* – конфлікт між сторонами, одна з яких має слабший військовий потенціал і представлена неурядовими формуваннями партизанського типу і вважаються терористичними [1, с. 6]. Конфлікти як невід'ємний складник суспільства тривалий час привертають увагу дослідників різних галузей науки – соціологів, психологів, а останнім часом і лінгвістів. Новини про конфлікти приваблюють читача і шляхом застосування відповідних мовних засобів маніпулятивно створюють необхідний образ збройного конфлікту, його учасників, змушуючи читача відповідним чином реагувати на представлене повідомлення. Тому для лінгвістичної науки важливим є питання не про те, навіщо і чому ЗМІ говорять і пишуть про війни, збройні конфлікти, створюючи при цьому певний страхітливий образ, а про те, як вони це роблять. У зв'язку з цим ця стаття, присвячена особливостям вербалізації збройних конфліктів у новинних статтях, видається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лінгвістичні роботи, присвячені військовому конфлікту, як правило, описують матеріал у межах концептуального підходу, зокрема теорії когнітивної метафори. Традиційно увага приділяється метафоричному представленню учасників війни. Було вивчено сфери, які актуалізуються за метафоричного представлення учасників збройного конфлікту, а також у номінації військових дій [3; 9; 10; 11]. Об'єктом лінгвістичних розвідок стали лінгво-когнітивний та лінгво-культурологічний аспекти евфемізації концепту «війна» та засоби його евфемістичної вербалізації в англійській мові, оскільки політичні лідери країн-агресорів, намагаючись

виправдати збройні конфлікти або приховати справжні цілі свого військового втручання у інші держави, часто вдаються до використання евфемізмів [1, с. 7–8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Конфлікт визначають як приховане або відкрите зіткнення конкуруючих сторін з метою реалізації своїх інтересів, причому зіткнення призводить до того, що реалізація інтересів однієї зі сторін може опинитися під загрозою. Конфлікти поділяють на внутрішньоособистісні, міжособистісні, внутрішньогрупові, а також конфлікти між малими, середніми і великими соціальними групами. Головні учасники конфлікту називаються сторонами [8, с. 280–289]. Сторони конфлікту протидіють і завдають шкоди одна одній, а решта учасників групуються навколо сторін і сприймаються як активні або пасивні прихильники конфлікту. Активним прихильником є суб'єкт, який своїми діями підтримує і сприяє розгортанню динаміки конфлікту на користь однієї зі сторін (провокатор, організатор). Пасивні прихильники розглядаються як суб'єкти, що впливають на розвиток конфлікту опосередковано і при цьому є потенційно активними (жертва) [5, с. 364–365].

Поняття «збройний конфлікт» у міжнародних відносинах використовується разом із терміном «війна», зокрема, розрізняють «міжнародний збройний конфлікт» і «не міжнародний збройний конфлікт» [2, с. 8]. Поняття збройного конфлікту є ширшим і охоплює поняття війни. Проте не кожен збройний конфлікт розглядають як війну, оскільки війна має такі ознаки, як акт оголошення війни; розірвання дипломатичних відносин між воюючими державами, що є наслідком оголошення війни; анулювання двосторонніх договорів, особливо політичних. Термін «війна» позначає збройне протистояння між двома або декількома суверенними державами. «Збройний конфлікт» використовується для опису громадянської війни або ситуації, коли народ чи нація борються за незалежність. Збройний конфлікт трактують як збройну боротьбу між державами або між державою та антиурядовими військовими формуваннями [2, с. 9]. Нарівні зі збройним конфліктом вживаються поняття «військова сутичка», «військовий інцидент» [6, с. 128–133].

Тема збройних конфліктів є однією з найбільш делікатних, тому авторам новинних статей важко залишатися об'єктивними, що відображається у виборі мовних засобів із позитивною чи негативною конотацією для зображення відповідних сторін конфлікту. Предметом повідомлень про збройні конфлікти може бути також опис їх причин або передумов, ескалація або збалансоване протистояння, наслідки та ймовірні способи врегулювання.

Тексти новин, які описують війну, у цілому характеризується стратегічною метою виправдання СВОЇХ, виправдання війни і дискредитації ЧУЖИХ. Відповідно до інтерактивної теорії дискурсу повідомлення структурується з урахуванням цілей автора та культурно зумовленої комунікативної компетентності адресата, що зумовлює особливості використання засобів представлення сторін збройного конфлікту [7, с. 26–27].

У зв'язку із ситуацією, що склалася на міжнародній арені, теми війни та військових/збройних конфліктів стали одними із найбільш нагальних проблем, які обговорюються у ЗМІ. Будь-яке збройне протистояння є актом насильства, трагедією, яка супроводжується значною кількістю жертв, що створює шокуючі новини, з одного боку, напр., *Over seven years of war, more than 400,000 people have been killed or reported missing, according to the SOHR* [BBC 20.05.2018], та історії про порятунок мирного населення, мужність героїв, які проявили себе в цих ситуаціях, а також участь урядових структур, з іншого боку, напр., *The Syria Civil Defence, whose rescue workers are commonly known as the White Helmets, said nine people had been affected and it posted a video online of several men being sprayed with water as they struggle to breathe* [BBC 16.05.2018].

Мас-медіа відіграють ключову роль у тому, як буде сприйнята інформація про збройні конфлікти і який ефект вона справить на адресата. Для цього автори інтернет-новин вдаються до різних мовних засобів і комунікативних стратегій. Метою цієї статті є розгляд специфіки британських новинних статей у мережі Інтернет та аналіз лінгвальних засобів, що використовуються для зображення збройних конфліктів та їх учасників.

Медіа-тексти структуруються таким чином, аби привернути увагу читача до обговорюваної тематики, зацікавити цією інформацією, за допомогою різноманітних мовних засобів впливати на сприйняття й інтерпретацію повідомлення адресатом, акцентувати увагу реципієнта на окремих аспектах описуваної події, створювати і підтримувати певний образ індивідуального або колективного суб'єкта, який представляє одну зі сторін військового конфлікту, а також підтримувати інтерес читачької аудиторії до конфлікту через тривалу і регулярну публікацію новин з цієї тематики [4]. Для новинних текстів Бі-Бі-Сі характерним є висунення на першу позицію у заголовках одиниць, які вказують на топологічні характеристики збройних конфліктів, співвідносячи їх з конкретними країнами, що одразу інформує читача про частину світу, де відбуваються описувані події, напр., *Ukraine conflict: Poroshenko boosts military spending* [BBC 24.08.2014], *Afghan conflict: UK military chiefs admit Taliban plan error* [BBC 23.10.2014], *Syria conflict: Aleppo pounded as military presses offensive* [BBC 23.09.2016]. Вступний абзац новинного тексту конкретизує інформацію заголовку за рахунок використання відповідних одиниць. Наприклад, інформація про погіршення і загострення боротьби, висловлена у заголовку *Syria war: Fighting worst since battle for Aleppo – ICRC* [BBC 2.10.2017], конкретизується у вступному абзаці, *The humanitarian organization expressed alarm at recent reports of hundreds of civilian casualties and the destruction of hospitals and schools* іменниковими словосполученнями *hundreds of civilian casualties, the destruction of hospitals and schools*, що репрезентують сотні загиблих цивільних та зруйновані лікарні і школи. Використання іменників у формі множини *casualties, hospitals, schools* відбиває віддалену перспективу сприйняття, за якої представлені об'єкти сприймаються як МАСА.

Номінація збройного конфлікту здійснюється лексемами *war* та *conflict* у поєднанні з іншими одиницями (*the civil war in Syria, Yemen's civil war, major armed conflict, military conflict, a Syrian conflict, an unresolved conflict, armed conflict, the Syrian war*). Аналіз текстів новин дав змогу виокремити низку додаткових ознак, які приписуються ситуації збройного конфлікту та його сторонам: характеристика суб'єктів конфлікту; кількість суб'єктів конфлікту; акцентуація ступеня організованості дій суб'єктів; місце дислокації суб'єктів; характеристика дій суб'єктів; наміри суб'єктів; масштаб дій; інструмент дій.

Характеристика та ідентифікація суб'єктів конфлікту здійснюється власними назвами та іменниковими словосполученнями, напр., *Russia and Iran, which support Syrian President Bashar al-Assad, agreed to set up the zones along with Turkey, which backs rebel forces, in May* [BBC 5.10.2017]. Адресне ім'я *Syrian President Bashar al-Assad* ідентифікує президента Сирії як одну зі сторін збройного конфлікту. Топоніми позначають країни, які підтримують політику Башара Асада (*Russia, Iran*) та тих (*Turkey*), хто виступає на стороні повстанців, представлених у висловленні словосполученням *rebel forces*.

Акцентування кількості суб'єктів конфлікту здійснюється словосполученнями з числівниками, які забезпечують приблизну або точну квантифікацію, напр., *Thousands of militiamen armed, trained and financed by Iran – mostly from Lebanon's Hezbollah movement, but also Iraq, Afghanistan and Yemen – have also been fighting alongside the Syrian army* [BBC 9.05.2018]. У наведеному висловленні фраза *thousands of militiamen* позначає невизначену кількість повстанців, котрі підтримують своїми діями (*have also been fighting*) одну зі сторін збройного конфлікту, а саме армію Сирії, ідентифіковану зазначеним словосполученням *the Syrian army*. Використання числівника *thousands* створює враження масштабності та могутності Сирійських збройних сил, що має продемонструвати супротивникам здатність протистояти атакам. Хоча невідомо, скільки саме тисяч повстанців задіяні у конфлікті, у повідомленні зазначаються країни-союзники Сирії, з яких вони походять *Iran, Lebanon's Hezbollah movement, Iraq, Afghanistan та Yemen*, що імплікує підтримку та єдність у боротьбі проти ворогуючої сторони.

Масштаб збройного конфлікту зображується у текстах новин лексемами, що позначають території, на яких розгортаються дії, і відбивають перспективу сприйняття, репрезентуючи регіони (*the region*), зони конфлікту (*the zones*), частини країни (*wide areas of the country*), міста (*Aleppo*) і села (*a rebel-held village*), напр., *This comes as arms imports to the region have doubled over the past 10 years, driven by widespread conflicts across the area – most notably the civil wars in Syria and in Yemen, which the UN has called the world's worst man-made humanitarian disaster* [BBC 10.05.2018]. Масштабність військового протистояння відображається також через представлення об'єктів, які стали цілями обстрілів, напр., *As many as 10 hospitals have reportedly been damaged during the last 10 days, cutting hundreds of thousands of people off from access to basic healthcare* [BBC 5.10.2017].

Місце дислокації суб'єктів репрезентується власними назвами (*the town of Rastan, the city of Hama, the Homs countryside, the Kiswah area* тощо) або іменниковими словосполученнями, які вказують на те, під чийм контролем перебуває територія (*rebel-controlled Idlib province in the north-east; Baath, a Syrian-controlled town; the north-western Afrin region controlled by*

the Syrian Kurdish YPG militia, the then rebel-held town of Douma тощо), напр., *Under a deal with the government's Russian allies, the militants have been given safe passage to opposition-controlled territory in northern Syria* [BBC 7.05.2018]. У наведеному висловленні фраза *opposition-controlled territory* позначає територію на півночі Сирії, підконтрольну опозиції, до якої надано доступ бойовикам відповідно до угоди, укладеної із союзниками уряду Сирії.

Репрезентація інструменту і способу дій ворогуючих сторін здійснюється одиницями на позначення зброї, напр., *Medics and activists said at the time that chlorine-filled bombs had been dropped by a government helicopter* [BBC 16.05.2018]; *The Israeli military said 20 rockets were fired by Iranian Revolutionary Guards at its positions overnight* [BBC 10.05.2018]; *Syria's state news agency Sana said two missiles were shot down in the Kiswah area on Tuesday night, and that two civilians were killed in an explosion* [BBC 9.05.2018]. У наведених висловленнях словосполучення *chlorine-filled bombs*, *20 rockets*, *two missiles* позначають різновиди зброї, що була застосована сторонами збройного конфлікту. Використання квантифікативних фраз з числівниками (*20 rockets*, *two missiles*) пояснюємо тим, що джерелом інформації виступають офіційні суб'єкти – Ізраїльські військові (*the Israeli military*) та державне інформаційне агентство Сирії (*Syria's state news agency Sana*), що спонукає читача сприймати інформацію як точну і достовірну, а також відбиває близьку перспективу сприйняття. Представлення зброї словосполученням з іменником у множині *chlorine-filled bombs* вказує на віддалену перспективу сприйняття, за якої інформацію подано узагальнено від неідентифікованого і неофіційного джерела (*Medics and activists*).

Висновки. Таким чином, для текстів новин характерним є висунення на першу позицію у заголовках одиниць, які вказують на топологічні характеристики збройного конфлікту, що співвідносять їх з конкретними країнами. Характеристика та ідентифікація суб'єктів конфлікту здійснюється власними назвами та іменниковими словосполученнями. Акцентування кількості суб'єктів конфлікту здійснюється словосполученнями з числівниками, які забезпечують приблизну або точну квантифікацію. Масштаб збройного конфлікту зображується у текстах новин лексемами, що позначають території, на яких розгортаються дії, і відбивають перспективу сприйняття, репрезентуючи регіони, зони конфлікту, частини країни, міста і села. Перспективу дослідження вбачаємо у виявленні стратегій і тактик репрезентації сторін збройного конфлікту в текстах новин.

Література:

- Балюта М.В. Евфемістична вербалізація концепту «ВІЙНА» в англійській мові. Нова філологія. 2013. № 56. С. 6–9.
- Батрименко О.В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2006. 18 с.
- Будаев Э.В. Сказка о справедливой войне в средневековом политическом дискурсе. Политическая лингвистика. 2007. Вып. 3 (23). С. 19–22.
- Гришаева Л.И. Парадоксы медиалингвистики. Воронеж, 2014. 295 с.
- Карпенко А.Д. Структура социального конфликта в практическом измерении. Конфликт – политика – общество: сб. науч. статей кафедры конфликтологии С-Петербургского гос. ун-та. Санкт-Петербург, 2007. С. 353–370.
- Луцишин Г. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2014. Вип. 26. С. 128–133.
- Меркулова Е.М. Языковые средства представления сторон военного конфликта в американском и российском дискурсах (на материале официальных текстов): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. Москва, 2013. 30 с.
- Цыцаркина Н.Н. Объективация фрейма «политический конфликт» в политическом дискурсе (на материале британской прессы). Вестник ЧГПУ. 2009. Вып. 7. Филология. С. 280–289.
- Kennedy V. Intended tropes and unintended metatropes in reporting on the war in Kosovo. *Metaphor and Symbol*. 2000. Vol. 15. № 4. P. 253–265.
- Lule J. War and its metaphors: news language and the prelude to war in Iraq. *Journalism Studies*. 2004. Vol. 5. № 2. P. 179–190.
- Rehman J. 9/11 and the War on Terrorism: The Clash of 'Words', 'Cultures' and 'Civilisations': Myth or Reality. *Language, Power and Identity Politics*. 2007. 198–215.

Зорницький А. В., Мосиенко Е. В. Вербалізація вооруженого конфлікту в англоязычному медиа-дискурсе

Анотація. Стаття посвячена изучению лингвальных средств, используемых для изображения вооруженных конфликтов и их участников в британских новостных статьях в сети Интернет. Среди признаков, которые приписываются ситуации вооруженного конфликта и его сторонам в текстах новостей, было обнаружено характеристику субъектов конфликта, количество субъектов конфликта, место дислокации субъектов, характеристику действий субъектов, намерения субъектов, масштаб и инструмент действий.

Ключевые слова: вооруженный конфликт, медиа-дискурс, новости, участники конфликта, языковые средства.

Zornitsky A., Mosiyenko O. Verbalization of armed conflict in the English media-discourse

Summary. The article is devoted to the study of language means used to depict armed conflicts and their participants in British news articles in the Internet. The features attributed to the situation of armed conflict and its parties in the news texts include the characteristics of the actors of the conflict, the number of the actors of the conflict, the location of the actors, the characteristics of the actors' actions, the intentions of the actors, the scale and the instrument of actions.

Key words: armed conflict, media discourse, news, participants in the conflict, language means.